

—ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ—

Υπεύθυνος σειράς: Ευθύμιος Παταράξιάδης

P. ΜΙΤΕΝΒΕΝΙΣΤΕ – Θ. ΠΑΡΑΒΕΝΛΗΣ

*Επιμέλεια*

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ  
ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

*Ιστορικές και ανθρωπολογικές  
προσεγγίσεις*

Πρακτικά εισηγητικής συνέλευσης  
στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας  
του Πανεπιστημίου Αιγαίου  
(Φεβρουάριος 1995)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΕΞΑΝΔΡΕΙΑ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ



32. Ph. Jourard 1977, *La légende des Camisards. Une sensibilité au passé*, Παρίσι.
33. F. Zonabend 1980, *La mémoire longue. Temps et histoires au village*, Παρίσι.
34. Βλ. μετάξυ άλλων R. Hirschon-Φιλντιάκη 1993, «Μνήμη και Ταυτότητα: Ο μισρασιότες πρόσφυγες της Κοκκιινιάς», *Ανθρωπολογία και Παράδοση. Συμβολές στην Κοινωνική Ιστορία της νεότερης Ελλάδας*, Ε. Παπαταξιάδη-Θ. Παπαδέλη (επιμ.), Αθήνα, 327-356.
35. Μετά το 1989, και αφού κατέγραψε το πολιτικό σύστημα της Ανατολικής Ευρώπης και της Σοβιετικής Ένωσης, η μνήμη αναδείχθηκε και ως παρατική αντίσταση στην «επιστημονική», καθοριστική, ιστορία. Βλ. L. Passerini (επιμ.), *Memory and Totalitarianism*, Οξφόρδη.
36. P. Thomson 1988, *The voice of the Past. Oral History*, Λονδίνο.
37. R. Samuel, P. Thomson (επιμ.) 1990, *The Myths we Live by*, Λονδίνο-Νέα Υόρκη.
38. E. Hobsbawm, T. Ranger (επιμ.) 1983, *The Invention of Tradition*, Καίμπριτζ.
39. D. Lowenthal 1989, «Nostalgia tells it like it wasn't», *The Imagined Past. History and Nostalgia*, Ch. Shaw, M. Chase (επιμ.), Μάντσεστερ.
40. Z. Bauman 1995, *Alone Again. Ethics after Certainty*, Λονδίνο.
41. Βλ. σχετικά, Ν. Σκουτέρη-Διδασκάλου 1995, «Όρια και αντιστάσεις της λαϊκής μνήμης. Από τις πολιτιστικές αναβιώσεις στην πολιτισμική επιβίωση», *Ο Πολίτης*: 26-30 και 30-35.
42. Βλ. τις συμβολές στο συλλογικό έργο που ετικετίζεται ο P. Nora. *Les Lieux de Mémoire...*, ό.π.
43. Βλ. για παραδείγματα P. Vidal-Naquet 1981, *Les juifs, la mémoire et le présent*, Παρίσι και ιδιαίτερα 193-272 και T. Todorov 1995, *Les abus de la mémoire*, Παρίσι.

## ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΡΑΔΕΛΛΗΣ

### Ανθρωπολογία της μνήμης

Η μνήμη δεν μπαίνει εξαρχής ως ιδιαίτερο αντικείμενο έρευνας στην κοινωνική ανθρωπολογία, αλλά σε συνάφηση με μια άποψη, ιδιαίτερα διαδεδομένη κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα (ενίοτε και σήμερα σε κάποιες εκδοχές της λαογραφίας): την άποψη ότι στις «πρωτόγονες» ή «αρχαίες» κοινωνίες οι θεομοι νοούνται ως παγωμένοι και αναστασθέντες. Τα μέλη, επομένως, των κοινωνιών αυτών είναι δέσμιοι μιας «παράδοσης», η οποία στηρίζεται σε μια ιδιαίτερα ανεπτυγμένη μνήμη<sup>1</sup>. Από αυτή την άποψη, η μνήμη εξαιρείται από τη γενικότερη παραδοχή της πρόωμης ανθρωπολογίας σύμφωνα με την οποία, τόσο ο πολιτισμός όσο και οι υπόλοιπες γνωστικές ικανότητες, αλλά και δεξιότητες των πληθυσμών αυτών, υπολείπονται των αντίστοιχων δυτικών<sup>2</sup>.

Το άρθρο αυτό αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο ιστορικά—από τις αρχές του αιώνα μας μέχρι σήμερα—προσέγγισε η ανθρωπολογία το ζήτημα της συλλογικής ή κοινωνικής μνήμης<sup>3</sup>. Η ιστορική αυτή αναδρομή επιβάλλεται, καθώς τα μεγάλα ζητήματα τέθηκαν και μερικά απαντήθηκαν, έστω και με τρόπο διαϊοητικό, πολύ νωρίς. Από την άλλη, ένα μεγάλο μέρος από τις σημερινές ανθρωπολογικές προσεγγίσεις και αναλύσεις προέκυψε από την τεχνολογική και παρατέτω ανάπτυξη παλιότερων ιδεών και επιχειρημάτων. Τα νέα, τέλως, πορίσματα που προέκυψαν από την εθνογραφική έρευνα και το δισκόλο, αλλά πάντως γόνιμο διάλογο της ανθρωπολογίας με τη γνωστική ανθρωπολογία, έχουν τις ρίζες τους στην εποικοδομητικά κριτική αντιμετώπιση του έργου των πρωτεργατών στο χώρο αυτό.



